

Данило Николић:

НЕСТРПЉИВА НАТАША

И човек је ствар. Јесте, створ, али и ствар. Сваки има другу намену, посебну улогу. Један је као ваза, други као залагај. Жене нарочито. Нека нам шири зенице као слика, лик у злату, икона. Заноси нас, омамљује, подстиче сан. Друга делује само на апетит; прогутали бисмо је одједном, ал не изазива жељу да је имамо трајно, да је чувамо као драгоценост, неко благо.

Од те врсте је била та Наташа, студент мало подуже. Сочна као говећа шницла, али мало тврда. Не да се, иако се стално нуди.

Наташу сам видео само једном у животу. Првео сам веселу ноћ у њеном поткровљу. Не, не, не сам! Било је друштво велико. Не знам ни како смо тамо стигли. У ствари, баш тих дана бејох упознао моју бившу драгу, и њену нераздвојну другарицу, Ану Марију — Цицу, која нам је после била први сведок на венчању. Ана Марија — Цица вибала се тих дана са једним омаленим потпуковником у цивилу. По свему судећи, био је неки тешки фактор у контраобавештајној служби. Имао је црни „Мерцедес“... У оно време! И велики стан у центру Београда. А тада, пре четврт века, наша престоница није имала више од хиљаду аутомобила. Ни толико. Ни тај „Мерцедес“ није био као данашњи. Не, но онај са дугачком њушком, и тесан унутра.

Не могу да се сетим где смо се нашли са њим и са Цицом. Свакако пред тим тајним станом на углу Кондине улице. У то доба могао сам да попијем мало више. То је, уосталом, био јесењински период моје генерације. Као неко такмичење владало је ко ће више попити... У реду, знам, треба рећи: „Владало је као неко такмичење“, али ја сам вечерас добро расположен и нећу да пазим како се изражавам. Кад човек пређе педесету, враћа се уназад. Ништа му није слабе од успомена. Нарочито оних које га мало уздижу, помоћу којих изравнава свој утонули положај.

У тој причи о Наташи нема ничега о мени и за мене. Чак нисам био ни непосредни сведок њене драме. Али се, стицајем, што кажу, околности, све дотакло и мене. Као искуство о стрпљивости, наук о нестрпљивости. Жене су, зна се, нестрпљива створења. Одмах, кад нешто хоће, онда одмах или никад. Тако и јадна Наташа, смећа Рускиња, самица у једном паучинастом поткровљу на Лекином брду. Ето, то је резултат лектире: паучинасто поткровље! Какви, било је чисто, уређено, срећно. Женски.

Дакле кад се нађосмо са Цицом и потпуковником, овај рече:

„Идемо на један жур. Код једне Рускиње.“

ПОВЕЉА
ОКТОБРА

Моја бивша драга, опрезна по природи, мало се устезаше. А ја, пошто до недавно нисам знао шта је страх и зебња, а никад нећу знати шта је опрез и прорачун, ја прихватих са одушевљењем. Такав сам, уосталом, и данас: само нека се некуд иде и нека се нешто мења. Само да не тапкам у месту. Најзад, волео сам друштво, теревенке, игру и музику. Лов и путовања. Истрошио сам се као четка, али не жалим.

Од те ноћи у магли ми стоји то поткровље и домаћица, која се кретала по њему, између гостију, кроз дим. Вијугава, мада не витка. Пре би се могло рећи: обила. А лепог лица и снених очију. Тако их подеси. као да је омамљује онај којег гледа.

Остало ми је у сећању и коменање разних особа, углавном млађих, са неким чашама, и неким речитацијама, певањем, гласним хумором. Крај стуба, унутра су била два тешка држача крова, крај једног, десно, на шамлици, седео је неки безбојни младић, сив, дуге косе, са гитаром. Стално је нешто пребирао по жицама, свирао, а ми, на махове, слушали и узвикивали браво! То је личило на успутни отпоздрав некоме до кога нам није стало. Тај човек беше млад, али некако спарушен; тако се спаруше потчињени људи. И био је потчињен. Наташи Стално му је нешто заповедала:

„Шпиро, дај пиће! Шпиро, отвори прозор! Шпиро, искључи решо!“

Шпиро није скакао. Мирно и покорно извршавао је њене наредбе.

Ко је тај Шпиро? Рекоше ми: Наташа је његова велика љубав. Њен роб. Тако се тада говорило.

Ја јој једног тренутка поласках:

„Имате смерног момка“.

„Ах!“ одмахну она руком и куцну се са попуковником.

Уопште, она се све чешће враћала код нас, да се куцне са „другом одозго“, нашто би га Ана Марија — Цица још чвршће привла уз себе. Он се смејао гласно. Наташа је, као узгред, као да проверава јесу ли сви за-

довољни, ишла и до једног озбиљног наочарлије, који се расхлађивао код прозора, и за кога се није тачно знало да ли је доцент или асистент на Техничком факултету.

Имали смо добар преглед великог поткровља. Ни смо се знали са осталима, који су овде, очигледно беше, често навраћали, а потпуковник није смео пред Цицом да покаже оно што зна. Ипак, оно што је било свима јасно, Цица полугласно изрече:

„Наташа је дивна. Али, уби се јадна ловећи мужа“.

Јесте, та доста згодна Наташа имала је неодрживу неминовну, непоништиву потребу да се уда. Том циљу је подредила све.

Нико у то време није био богат. Најбоље су стајали они који данас стоје најгоре: службеници. Најгоре су тада живели они који данас не знају шта ће са парам: трговци. Радње су биле празне, артикли су се делили на бонове, излози су били препуни парола о револуцији и социјализму, и слика чланова политбироа Централног комитета комунистичке партије. Ипак, згодна Наташа беше згодно одевена. Откуд јој тако красне цепенеле? Рекосе ми: у приземљу ради неки предратни мајстор, и ставише ми до знања да их Наташењка не плаћа новцем. Мало узнемирена због потпуковника, који је уживао да се купце са Наташом, Ана Марија — Цица промрси и нешто о зеленкастој хаљини са сребрним везом на грудима, деколтованим, разуме се, до крајње границе. Потпуковник, осетивши Цицин дамар, рече да је то дар неког удовца.

ПРЕВА
ПОРТОГА

„Наравно“, прошапута, „Наташа не слуги да је појница имала сличну структуру“.

„А јадни Шпиро? упита моја бивша драга.

„Он је за поткусуривање, потрчко“, осмехну се мали потпуковник, који је те ноћи вребао нешто у том шапенилу.

Човек често осети кад је реч о њему на некој другој страни скупа. Тако и Наташа. Дошета до нас, кућну се опет са потпуковником. Даде, издалека, пољубац Цици, осмехну се мојој драгој, а мени наздрави лаким покретом чаше увис. Беше ме одмерила, беше сазнала да ћу се за који дан венчати „са том што јој не скида руку са рамена“. Тако је, у шали, и рекла. Упитасмо је за Шпира. Она поново уздахну. Можда и да би подигла белину лепих груди, које су биле позамашне, руске. Рече нам у поверењу; то јест, клекну испред потпуковника, рече:

„Ја га разумем, али нема шанси. Шта сам ја крива ако се заљубио?! Он хоће да се одмах венчамо. А мени се нуде толике прилике. Уосталом, ја више не могу да живим у овом ћумезу. Моја породица је била угледна, официрска... Ви знате“.

Потпуковник невољно потврди. Још је нешто рекла у том правцу. Цица, наравно, хтеде још да извуче, али приђе Шпиро, упита Наташу шапатом за нешто, и она се отресе, доста грубо, измењена, чак тврда.

Све у свему, јасно је показивала да је тај Шпиро овде био као неки затечени предмет, део намештаја, нешто што се може лако и брзо заменити, ако се нађе ново.

Но, пробе та ноћ са доста пића и галаме. Пробоше још два месеца. Ја већ постао такозвани брачни друг. И као такав, при повратку из предузећа, затекох Ана Марију — Цицу и жену у живом разговору. Засјаше некако, кад у један глас повикаше:

„Знаш ли шта је ново? Замисли шта се догодило?“
Нисам ни заустео да питам,, оне одмах:

„Шпиро добио неко грдно наследство из Америке!“

„Који то Шпиро?!“

„Па онај, Наташин!“ рече моја жена.

„Онај што смо били код њих са оним...“

Не рекох ништа више, нити га означих чином, јер сам знао да тај сад доводи другу у тајни стан на углу Кондине улице. Али начиних уздах као Наташа, кад је клекнула испред пуковника, оне ноћи у поткровљу, и рекох:

„Најзад је Наташици синуло сунце!“

„Несе, очајна је!“

„Што очајна? Сад?!“

„Замисл, отерала га је оне исте ноћи!“

„Шпира?“

„Њега. И сад трчи, мољака, клечи.“

„А он?“

„Е баш није толико луд!“ као да се наљути на мене наша кума, Ана Марија — Цица.

О том изненадном, неочекиваном обрту почесмо да причамо са неисказаним задовољством. У томе је било и освете. Мени је било драго што је смерни Шпиро дошао до вруће погаче, а мојој жени и њеној другарици што је Наташа лишена тријумфа над њима.

Али и то, као све друго, лагано потону у заборав. Ни моја бивша драга, ни Ана Марија-Цица, не помињаху Шпира и Наташу. Међутим, једног дана, тачно у подне, кад хтедох да прећем Теразије код биоскопа „Космај“, тамо где је данас велика робна кућа, ту, на тротопу изби некаква гужва. Управо, свет поче да се тиска око нечег, ил некога, да завирује, да се пропиње, да гледа. Придох, прогурах се, и видех. Видех оно што смо толико пута видели у америчким филмовима или читали у подлисцима вечерњих новина. Угледах ниска, издужена, бела кола, полутрчачки аутомобил, налик на галеба који је слетео, али није сасвим прикупио крила. Угледах у њему Шпира у топлој црвеној мајици и белим панталонама. Поред њега платинаста плавуша, са косом улево, тако да јој се указивало парче белог врата и ружичасто уво. Ухенце,, рекао би покојни Бата Марамидер. Нисам јој видео лице, мора да је било свеже, као поморанца, а очи, бесумње, плаве.

Сад ја, кад се вратих кући, то јест, у ону собу изнад „Лотоса“, узвикнух:

„Видео сам Шпира! Са једном страшном плавушом“.

Па испричах жени како се свет згрнуо око тркачког аута, како Шпиро држи лакат на прозору, а плавуша пуши незаинтересовано. Та врста кола, зове се „Кабриолет“, како ли. Мада увек, кад хоћу да наведем нека необична кола, кажем: „Алфа-Ромео“. То ми звучи романтично-мистично, то је пркос машинерији која је убила све романтично и све слатко-мистично.

Моја драга то прими без изненађења. Само, као некад Наташа, уздахну презриво:

„Та будала је добила неко ново наследство. Од неке тетке у Белгији. Ти Далматинци увек имају неког у свету ко им оставља тешку имовину. Ужас... А ја немам ни чарапе. Живим у соби три са четири“.

Мене то косну.

„Пре смо говорио да ништа није важно, важна је љубав. Казали су: Живећу са тобом и у колиби“.

„Па и живим“.

Ја се повратих. Видео сам да је у оном раздражљивом стању, које јој долази сваког месеца једном, кад не треба много да распредам. Онда нисам, али сад знам: кад жена говори мушкарцу да ће с њим живети ма где, у колиби, онда треба раздвојити два схватања. Мушкарац дословно мисли на колибу од прућа и сламе, у неком риту, ил усред неке пустаре; жена, пак, на скроман дворац са страшарском кулом и шиљком на врху, до кога јој није стало, нит има жељу да се попне до њега, али нека га друге виде издалека, нека се зна да има и то.

И опет, ни ту се не заврши Шпирин случај. Било је суђено баш мени да видим један део његовог богатства. Директно. Овако:

Неколико нас из Института за историју радничког покрета договорисмо се једног дана да узмемо кредите за текстил и неку ситнију индустријску робу. И да једни другима будемо жиранти, јемци. То беше време кад су се почели додељивати кредити, кад су банке биле неповерљиве, кад је стотине печата и потписа требало ставити на молбе и решења о одобреној своти, забрани, висини отплате.

Добосмо у Коларчеву улицу и стадосмо у ред нас шесторо. Са мном лепа Катарина из документације, витка, нежно црна, у жутој хаљини. Она што ми је једном рекла:

„Само ми се два човека свиђају у целом колективу. Ти и Радовић“.

„Зашто баш ја и Рале?“

„Зато што сте најружнији“.

Смејао сам се кад ми је то рекла, и пијан јој клећећи, љубно колена код „Цветка“. Шмирглајући непца језиком, говорио сам јој: „Кетрин, ох Кетрин“, и она се кикотала. Сјајна, витка Катарина. Понекад ми дође у сећа-

ПОВЕЉА
ОК ПОВЈА

ње, па се питам: има ли мукe са децом, да ли их је по-
женила и поудала. А једне ноћи, на прослави у Инсти-
туту, кад сам, као овлаш, замолио њеног мужа да пле-
шем са њом, она ми шапну:

„Нико нема појма. Нико и не слуги за нас“.

Тада сам се само смешкао. Тако се вероватно сме-
шка воћ кад улази у освојену престоницу.

Дакле, ја уз Катарину у реду за кредит. Тада смо
се тек меркали. Испред нас Руџеро, Васка, Љубица и То-
ни. Неки мир и побожност. Тако је некад било у банка-
ма. Као у божјем храму.

Кад одједном! на другој страни полукружне двора-
не, уз неке затворене шалтере, Шпиро. Обучен обично. Не-
ко половно одело. Одупро се ногама о патос и, напрегнут,
држи свежење новчаница брадом. Обгрлио их рукама.
Помакох се из реда, закорачих да боље видим. На мермер-
ном испусту, тамо где обично попуњавамо обрасце, пред
њим огромна хрпа хиљадрки. Данас се за свежањ од ми-
лион динара каже цигла. „Дао сам две цигле“. Било је је-
дно десет таквих цигли пред њим. Рвао се са њима.

Не издржах. Придох му:

„Шта је то, бре, Шпиро?!“

Он ме не познаде. Али, због оних иза шалтера, уз-
викну:

„Јебем им матер банкарску, неће да ми приме ове
папире!“

Није им сложен по ђефу! Као да ја имам времена
да се бакћем са тим стварима!“

Одступих као од зла и претње. Би ми, због псовке, и
неугодно пред Катарином.

Ово, све, наравно, испричах жени, кад се вратих из
канцеларије. Она беше у благословном стању, добра и ми-
ла, некако срећно озарена, а сетна. Богатство оштрог и
одлучног Шпира беше нарасло за годину и по дана.

Жена ми мирно објасни: „Опет му је умрла нека
тетка у Америци. Имао је две. Ова је живела у Аргентини.
Сад ће Цица доћи, чућеш. Јавила се јутрос.“

Цица, Ана-Марија Стрмец, прелепа плавуша хладног
срца, није знала детаље. Није се ни интересовала много.
Бела је заокупљена својим Шпиром. Једним сјајним гине-
кологом који је млатио паре, Давидом Мерчом. Смејала
се:

„Да знате, Шпиро је постао Спит. Тако је требало
да га ослновиш у банци, Радојко један, обични.“

Насмејасмо се и ми.

Она ме никад није звала правим именом. Увек: Ра-
ле, Радимире, Радојице. Никад: Радославе.

И тако, никад више ништа нисам чуо о Наташи и
Спиту. Упознао сам их овлаш. Њу сам видео једном, њега
два пута. Волео бих, ипак, да сам је срео још једном, у
време Спитовог богатства. Да сазнам како на све гледа из
свога угла. А вредело би знати и како све то види Шпиро
Баретгић-Спит, са своје тачке.